

Годишна програма на активности на
Управата за заштита на културното наследство

Европска година на културното наследство 2018

Слоган на Годишната програма/кампања:

„Нашето наследство – европска вредност!“

#MacedoniaForCulture / #EuropeForCulture

Мото на Годишната програма/кампања:

„Кон споделена одговорност за заштита на културното наследство“

1. Промоција на книги од едицијата „Најзначајните вредности на културното и природното наследство на Република Македонија“

Промоција на 15 нови наслови од едицијата „**Културното и природното наследство на Република Македонија**“ во издание на Управата за заштита на културното наследство. Тоа се следниве наслови на македонски јазик: Црква Св.Богородица – Матејче; Црква Св.Богородица Елеуса – Вељуса; Керамичките рељефни плочи од Веница; Маркови кули, Варош-Прилеп; Таор (Античка населба Tauresium), Баргала; Манастир Трескавец; Тумба Маџари; Црква Св.Ѓорѓи во Курбиново и Municipium Stobensium; а во превод на англиски јазик: Municipium Stobensium; Isar Shtip; Isar Marvinci; Kokino-a Holy Mountain and Observatory for 4000 Years; The Great Bath of the Great Roman Thermal Spa of the Village of Bansko.

Овие изданија секако ќе го збогатат библиографскиот фонд за културните добра од нашата земја и имајќи го предвид нивниот популарен карактер ќе го приближат културното и природното наследство до јавноста (и домашната, но и меѓународната). Со овие нови 15 изданија, Управата за заштита на културното наследство заокружува бројка од досега објавени 45 наслови од оваа едиција, за кои веќе се подготвува и план за нивна што поширока дистрибуција и достапност.

2. Промоција на ДВД издание од дигитална реставрација на аудиовизуелно наследство

Во соработка со Кинотеката на Македонија, матична институција за заштита на аудиовизуелното културно наследство, како дел од движното наследство во Република Македонија, ќе организираме Промоција на дигиталното реставрирано творештво на филмскиот опус на Бранко Гапо, како културно наследство заштитено ex lege, со ДВД издание од дигитално реставрираните филмови, што беше овозможено со финансиска поддршка од Министерството за култура. При промоцијата, која ќе се одржи во Кинотеката на Македонија, ќе биде претставена и улогата на Управата за заштита на културното наследство во заштитата на аудиовизуелното наследство, како и процесите на дигитална реставрација на аудиовизуелното наследство во Република Македонија.

3. „Културните практики поврзани со 1 март – Мартинки“

„Културните практики поврзани со 1 март – Мартинки“ се заштитеното нематеријално културно добро од Република Македонија кое е дел од УНЕСКО-вата Репрезентативна листа на нематеријалното културно наследство на човештвото. На 14 март (кој е датумот на празникот Летник според Јулијанскиот календар кога Мартинките се празнуваат кај нас), Управата ќе организира едукативна работилница за нашите најмлади граѓани – децата од градинката „Мајски цвет“ од општина Карпош во Скопје. Со нив ќе изработуваме Мартинки, ќе учиме што се тоа Мартинки и зошто се тие нематеријално културно наследство. Оваа активност ќе ја спроведат стручни лица од Управата и носителите на културното добро. Преку оваа интеракција ќе се пренесе знаењето за духовната култура од постарите на помладите генерации.

4. Проекции на филмскиот опус на Браќата Манак – културно наследство од исклучително значење

За средношколците прво во Скопје, а потоа во зависност од техничките услови, заинтересираност и можности и во други градови низ Републиката, ќе организираме проекции на филмскиот опус на Браќата Манак, кој е прогласено културно наследство од исклучително значење. Оваа активност која ќе ја реализираме повторно во соработка со Кинотеката на Македонија, но и со Министерството за образование и наука, и истата ќе биде од едукативен карактер со цел да го зајакне знаењето на средношколската популација за аудиовизуелното наследство преку една иновативна образовна алатка.

5. Слободни школки активности во основните училишта во Македонија на тема „Го сакам и се грижам за моето културно наследство“.

Управата ќе организира, во соработка со Министерството за образование и наука и соодветен наставен кадар, слободни школки активности во 4 пилот-училишта за ученици од 3-то до 5-то одделение на тема „Го сакам и се грижам за моето културно наследство“. Тоа ќе биде серија на едnodневни настани при што ќе се организираат посети на споменици/локалитети со одржување низа интерактивни активности поврзани со заштитата, грижата и вреднувањето на културното наследство. За оваа намена Управата ќе издаде и посебни нагледни средства за учениците. Нашите цели се запознавање на оваа млада популација од најрани години со културните добра на Република Македонија; подигнување на свеста за значењето и вредностите на културното наследство; развивање на свеста за грижата и почитувањето на културното наследство; ангажирање на младите во заштитата и грижата за културното наследство, како и запознавање со работата на Управата и културните институции од областа на заштитата на културното наследство. Ова ќе биде пилот-проект, а нашата интенција е ваквите и слични активности да се институционализираат и станат дел од образовните програми за

основните училишта како еден вид „Часови за културното наследство“ по примерот на многу Европски земји.

6. Серија настани за студенти: „(Не)видливиот музеј“

Серија настани за студентите од Институтот за историја на уметност и археологија од Филозофскиот факултет и Факултетот за ликовни уметности која ја нарековме „(Не)видливиот музеј“. Во рамките на оваа активност ќе организираме наменски посети за овие студенти во музеите низ Скопје - Музејот на Македонија, Археолошкиот музеј, Националната Галерија на Република Македонија и Музејот на современа уметност, кои всушност ќе бидат специјализирани посети на избрани збирки, депоа и конзерваторски лаборатории. Нашите цели се да ги збогатиме студиските програми со практична настава и запознавање со работата на музејските установи „зад сцената“; да придонесеме кон воспоставувањето на меѓуинституционална соработка, особено зајакнување на соработката со високообразовните институции, како и да го зголемиме интересот на студентите за музејската дејност и движното културно наследство. Оваа активност ќе се реализира во соработка и партнерство со Филозофски факултет – Институт за историја на уметност и археологија, Факултетот за ликовни уметности, Музејот на Македонија, Археолошкиот музеј, Националната Галерија на Република Македонија и Музејот на современа уметност.

7. Промоција на изданието на Институтот за фолклор „Ѓурѓовден во Република Македонија“

Промоција на едно значајно издание на Институтот за фолклор „Марко Цепенков“ - „Ѓурѓовден во Република Македонија“, чие издавање е поддржано од Министерството за култура. Празникот „Ѓурѓовден“ ги обединува сите етнички заедници во Република Македонија, затоа што сите го прославуваат на скоро истоветен начин. Целта на оваа активност е секако промоција на нематеријалното културно добро Ѓурѓовден (кои се всушност 5 засебни нематеријални културни добра), истакнувајќи ја улогата на Управата во заштитата на овој вид наследство на домашен план, но и на меѓународно ниво. Х’дрелез кај Турците и Едерлези кај Ромската популација се всушност од неодамна и културно добро на Репрезентативната листа на нематеријално културно наследство на УНЕСКО, а Управата за заштита на културното наследство одигра значајна улога во процесот на неговото впишување во оваа престижна листа.

8. Публикација „Бизнис план за рехабилитација на недвижни културни добра“ и работилница за бизнис планирање за културно наследство

Во соработка со Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата на Република Србија и Групата за креативна економија од Белград ќе организираме работилница за Бизнис планирање за културно наследство која ќе биде наменета за стручни лица од институциите за заштита на недвижното културно наследство – заводите за заштита и конзерваторските центри, но ќе можат да учествуваат и други заинтересирани лица и од локалните самоуправи и од граѓанскиот сектор. Бизнис планирањето за недвижно културно наследство ќе биде претставено според методологијата на Советот на Европа развиена во рамките на Регионалниот проект „Љубљански процес: рехабилитација на нашето заедничко наследство“ кој се реализираше во земјите од Југоисточна Европа во периодот 2006-2014 година со финансиска поддршка од Европската комисија. Тоа е една исклучително корисна алатка за планирање и управување со наследството во насока на зајакнување на физозофијата за негова рехабилитација и ревитализација и искористување на економските потенцијали на културното наследство (што е всушност и една од клучните идеи на Европската година на културното наследство). Во прилог на работилницата ќе го претставиме и македонскиот превод на публикацијата „Бизнис план –

прирачник за рехабилитација на недвижни културни добра“ кое е издание на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата од Република Србија изготвено во рамките на споменатиот проект „Љубљански процес“, и кое веќе содржи и неколку примери од Република Македонија. Секако, нашите цели со оваа активност се да внесеме нови содржини и приоди за заштита на културното наследство засновани на неговата (само)одржливост; да придонесеме кон јакнењето на капацитетите на стручните лица од сферата на заштитата на недвижното културно наследство за (бизнис) планирање; да ја збогатиме стручната литература за заштита на културното наследство и секако да ја возобновиме и зајакнеме стручната соработка со Р.Србија.

9. Публикација „Регистар на нематеријалното културно наследство на Република Македонија, 2007-2017 год.“

Управата за заштита на културното наследство ќе издаде публикација **„Регистар на нематеријално културно наследство 2007-2017 год.“**, која ќе ги вклучува сите прогласени нематеријални добра во периодот 2005-2017 год. со богата придружна фото-документација. Ова ќе биде прва публикација од овој вид издадена во Република Македонија. Со ова издание ќе ја информираме јавноста за работата на Управата во поглед на нематеријалното културно наследство; ќе обезбедиме достапност за јавноста на информации поврзани со заштитените (регистрирани) нематеријални културни добра, а тоа ќе биде и алатка (публикација) која ќе послужи и како промотивен материјал при меѓународни претставувања на Управата и нематеријалното наследство од Република Македонија затоа што ќе содржи и превод на англиски јазик.

10. Публикацијата „Културното наследство во Дебарско-Реканскиот регион“

Со објавувањето на публикацијата **„Културното наследство на Дебарско-Реканскиот регион“** всушност ќе ги споделиме резултатите од веќе изготвената евиденција на културното наследство во Дебарско-Реканскиот регион која беше спроведена во рамките на Пилот-проектот за локален развој на Советот на Европа, кој во име на Министерството за култура го координираше Управата за заштита на културното наследство. Ова е еден од резултатите на тој повеќегодишен проект кој се спроведуваше во Дебарско-Реканскиот крај, како избран регион од Република Македонија заедно со региони од повеќе земји од Југоисточна Европа.

11. Организирање тркалезна маса на тема „По патеките на културното наследство во Република Македонија“

Тркалезната маса на тема **„По патеките на културното наследство во Република Македонија“** ќе се фокусира на развивањето културни рути за културното наследство во насока на развојот на културниот туризам. Ова ќе биде еден наш обид да ја интензивираме дискусијата за економските придобивки од искористување на културното наследство во туризмот како значајна економска гранка, но како што нагласува и една од официјалните иницијативи во рамките на ЕГКН 2018 на европско ниво – одговорен и одржлив туризам поврзан со културното наследство. На тркалезната маса ќе поканиме претставници од туристичкиот сектор во земјава – институционални чинители, но и приватниот и невладиниот сектор кои се активни во овој домен.

12. Обука/работилница „Управување со културното наследство“

Обуката ќе ја спроведеме во соработка со експерти од Меѓународниот културен центар од Краков, Полска, една од врвните институции на европско ниво од сферата на заштитата на

културното наследство која повеќе години организира едукативни програми под името „Академија за наследство“. Дел од модулите од оваа „Академија за наследство“ ќе бидат преликани во посебна наменски изработена програма за обука наменета за македонски професионалци од областа на заштитата и управувањето со културното наследство, од националните установи, претставници од локалната самоуправа, приватниот и граѓанскиот сектор. Темите за оваа обука ќе бидат поврзани со управувањето со културното наследство, покривајќи и економски и маркетиншки аспекти, како и улогата на културното наследство во одржливиот развој. Секако, со учесниците кои по завршувањето на обуката ќе добијат сертификати, ќе бидат споделени и полски искуства. Планираме оваа обука да ја реализираме со финансиска поддршка на Европската Унија преку достапниот инструмент ТАЕКС за кој се надеваме ќе успееме за прв пат да го активираме во областа на културата во Република Македонија.

13. Публикација „Се грижам за културното наследство“

Посебна публикација која ќе ја изработат вработените од Управата за заштита на културното наследство под наслов „**Се грижам за културното наследство**“. Тоа всушност ќе биде еден прирачник во кој на еден краток, јасен и концизен начин ќе бидат посочени дозволените и препорачаните интервенции врз заштитените архитектонски културни добра, а воедно ќе бидат истакнати и оние кои се неприфатливи, односно недозволиви.

Преку наведување на прифатливите стандарди за рехабилитација на заштитените добра, ќе им се излезе во пресрет на нивните сопственици и корисници, како и на проектантските куќи ангажирани од страна на приватни сопственици за изработка на проекти за санација/реконструкција/рехабилитација на заштитените добра на територијата на Р.Македонија, особено во градовите/зоните со висока концентрација на заштитени поединечни добра и споменични целини (јадра).

Со ваквата публикација сметаме дека значително ќе ја доближиме работата на Управата за заштита на културното наследство и останатите служби за заштита (заводи, конзерваторски центри) до јавноста. Воедно, покрај нагледните информации за прифатливите интервенции, ќе бидат објаснети и постапките за добивање на потребните управни акти (мислења, одобренија, дозволи) кои ги издаваат службите за заштита, нудејќи еден административен патоказ кој ќе им биде полезен на граѓаните.

Печатената верзија на Прирачникот ќе ја промовираме во неколку градови низ Македонија каде има поголема концентрација на заштитени резиденцијални објекти и тие настани предвидуваме да бидат и отворени сесии за прашања и одговори со сопствениците, односно корисниците на заштитени културни добра, настани кои ги нарековме „**УЗКН меѓу граѓаните**“. Прирачникот ќе биде достапен и на албански јазик, а ќе го имаме и во електронска форма на веб локацијата на Управата.

14. Предавање „Етиката во филмската реставрација“

Уште една заедничка активност со Кинотеката на Македонија. Тоа ќе биде работилница на тема „**Етиката во филмската реставрација**“ за целна група: студенти на ФДУ, ЕСРА, од Филозофски факултет – Катедра за архивистика и други студенти од општествените науки за архивирање на аудиовизуелното наследство. На предавањето ќе биде поканет странски експерт – предавач од Националниот филмски фонд од Унгарија, кого се надеваме да го обезбедиме со финансиска поддршка од инструментот ТАЕКС на ЕУ. Предавањето ќе биде проследено со проекција на дигитално реставрираниот документарен филм „Македонија во слики 1923“ од

Арсениј Јовков – збирка културно наследство од исклучително значење. Целите на оваа активност се зајакнување на знаењето на студентите за аудиовизуелното наследство и процесите на негова заштита (реставрација), а сакаме да ја нагласиме и потребата од дигитализација на аудиовизуелното наследство за негова поголема достапност за пошироката јавност.

15. Конкурс и Фотографска изложба на тема „Моето наследство - Приказна од моите предци за моите внуци“

Управата ќе распише он-лајн Конкурс за аматерски фотографии наречен „**Моето наследство – приказна од моите предци за моите внуци**“. Фотографиите ќе треба да содржат елементи на културно наследство (материјално или нематеријално) од Република Македонија, а секоја фотографија ќе треба да биде придружена од краток опис/наротив со лична приказна на тој начин сакајќи да мотивираме за зближување и лично доживување на културното наследство за секого. По завршување на конкурсот, ќе се формира посебна комисија која ќе ги избере 12-те најдобри фотографии од кои планираме да изработиме календар за 2019 година, но и да организираме изложба, која ќе биде придружен настан на нашата завршна презентација на тогаш веќе реализираната програма за одбележување на Европската година на културното наследство во Република Македонија.

16. Учество на меѓународни настани на Управата за заштита на културното наследство

Претставници од Управата за заштита на културното наследство ќе учествуваат на неколку избрани конференции и самити за културно наследство кои ќе се организираат во земји-членки на ЕУ во рамките на Европската година на културното наследство 2018. Во рамките на бугарското претседавање со Советот на Европската Унија ќе учествуваме на конференцијата „Cultural Heritage for a More Reliable Europe“, која ќе се одржи во Пловдив, Бугарија на 26 март. Во втората половина на јуни, од 18-24, Управата ќе учествува на можеби најзначајната манифестација во рамките на Европската година на културното наследство 2018 на Европско ниво, а тоа е Европскиот самит за културно наследство кој ќе се одржи во Берлин, Германија. Овој самит под мотото „Споделување на наследството – споделување на вредности“ ќе вклучи голем број релевантни чинители за оформување на тн. Европска агенда за културно наследство, а на истиот ќе присуствуваат највисоките претставници од институциите на ЕУ, земјите-членки, како и граѓански организации ширум Европа. Во октомври ќе учествуваме и на меѓународната конференција „Културно наследство – предизвици за 21 век“ која е дел од официјалната програма на Португалија за одбележување на Европската година на културното наследство, а која ќе се одржи во Лисабон на 25 октомври, а ќе се обидеме да бидеме присутни и на Конгресот за културно наследство, кој ќе се одржува од 18-19 октомври во Виена, како дел од Австриското претседавање со Советот на Европската Унија.